

Lindeni

HAD

ZESSEXU

SARAH PERRYOVÁ

Had z Essexu

Vyšlo aj v tlačovej podobe

Objednať môžete na
www.albatrosmedia.sk

Ljndeni

Sarah Perryová

Had z Essexu – e-kniha

Copyright © Albatros Media a. s., 2018

Všetky práva vyhradené.
Žiadna časť tejto publikácie nesmie byť rozširovaná
bez písomného súhlasu majiteľov práv.

ALBATROS MEDIA a.s.

SARAH PERRYOVÁ

HAD
Z ESSEXU

Ljndeni

Copyright © Sarah Perry, 2016
Cover design © Peter Dyer, 2016
Translation © Marína Gálisová, 2018

ISBN v tlačenej verzii 978-80-566-0630-8
ISBN e-knihy 978-80-566-0702-2 (1. zverejnenie, 2018)

Venujem Stephenovi Crowovi

Keby ste veľmi chceli, aby som vám povedal,
prečo som ho mal rád, cítim, že to môžem
vyjadriť iba jedinou odpoveďou: „Lebo to bol on;
lebo som to bol ja.“

Michel de Montaigne: *O priateľstve*

SILVESTER

Mladý muž za chladného splnu kráča po brehoch rieky Blackwater. Poriadne zapil starý rok, až ho rozboleli oči, zdvihol sa mu žalúdok, unavili ho jasné svetlá a hurhaj. „Len na chvíľu zídem k vode,“ povedal a pobozkal najbližšie líce. „Vrátim sa pred zvonením.“ Teraz pozerá k východu, kde hučí príliv, vidí pomalé a tmavé ústie rieky do mora, biele čajky žiariace na vlnách.

Je chladno a on by to mal cítiť, ale vypil veľa piva a má na sebe spoľahlivý hrubý kabát. Golier ho škriabe v zadu na krku: cíti sa pripitý a priškrtený, lepí sa mu jazyk. *Pôjdem sa namočiť*, pomyslí si, *to ma preberie*. Zíde z chodníka a zastane sám na brehu, kde hlboko v tmavom bahne všetky potoky čakajú na príliv.

„*Sme navždy v láske spojení*,“ zaspieva príjemným kostolným tenorom, potom sa zasmieje a niekto mu smiech opätuje. Rozopne si kabát, roztvorí ho, to však nestačí: chce cítiť na pokožke ostré šľahy vetra. Zíde bližšie k vode a vyplazí jazyk do slaného vzduchu. *Áno, pôjdem sa namočiť*, pomyslí si a zhodí kabát do bariny. Napokon, už to spravil, bol vtedy ešte chlapec a mal so sebou dobrú spoločnosť: hrdinské polnočné kúpanie, keď starý rok zomiera v náručí nového. Príliv je nízky – vietor zoslabol – a rieka Blackwater v ňom nevyvoláva strach: dajte mu pohár a vypije ju celú aj so soľou, mušľami a ustricami.

Lenže čosi sa v smere prílivu alebo v prúde vetra zmení: hladina ústia sa pohne, mládenec podíde o krok bližšie

a zdá sa mu, že voda pulzuje a vibruje; potom sa zaligocce, znehybnie, krátko nato sa krčovitó mykne, ako keby sa pri dotyku odtiahla. Mládenec pristúpi ešte bližšie, stále sa nebojí; čakky postupne odlietajú a posledná zdesene zavreší.

Zima ho zasiahne ako úder zozadu do šije: preniká mu cez košeľu, do kostí. Povznesená nálada z alkoholu je preč a on bezútešne stojí v tme – hľadá kabát, ale oblaky zakryli mesiac a on je ako slepý. Dýcha pomaly, vzduch ho bodá ako ihličky; močarina pri jeho chodidlách je odrazu mokrá, ako keby niečo vyhnalo vodu vyššie. *O nič nejde*, pomyslí si a zbiera odvalu, ale už je to tu zase: zvláštna nehybná chvíľa, ako keby sa díval na fotografiu, a po nej nasleduje prudký nerovnomerný pohyb, ktorý nemôže byť len odrazom mesiaca na vlnách. Zdá sa mu, že vidí – je si istý, že vidí – pomalý pohyb niečoho obrovského, prikrčeného, pokrytého drsnými prelínajúcimi sa šupinami. Vzápätí je to preč.

V tme sa ho zmocní strach. Cíti, že tam niečo je a čaká – neúprosné, obludné, zrodené vo vode, stále s okom obráteným k nemu. Spalo to v hĺbinách a napokon sa to vynorilo: predstavuje si, ako to pláva cez vlnu a dychtivo oňucháva vzduch. Zmocní sa ho hrôza, až mu vynecháva srdce, v okamihu prišlo obvinenie, odsúdenie aj trest: aký je hriešnik – akú má v srdci čierňavu! Cíti sa vydrancovaný, zbavený všetkého dobra: nemá sa čím brániť. Pozrie na čiernu riekú a je to tam znovu – niečo roztína hladinu, potom spomaľuje – áno, je to stále tam, čaká a napokon ho to našlo. Pocíti zvláštny pokoj: napokon, spravodlivosti musí byť učinené zadosť, a on ochotne priznáva vinu. Cíti len výčitky svedomia a nečaká ho spása – presne podľa zásluhy.

Potom sa však zdvihne vietor, posunie oblak a hanblivá luna ukáže svoju tvár. Svetlo je slabé, no prináša úľavu – a on konečne uvidí svoj kabát, ani nie meter odtiaľ, zablatený na obrube; čajky sa vracajú k vode a on sa cíti úplne hlúpo. Hore z chodníka sa ozve smiech: dievča a jej chlapec, slávnostne vyobliekaní. Zamáva a zakričí: „Tu som! Tu som!“ *A som tu*, pomyslí si: tu v močiarí, ktorý poznám ako vlastnú dľaň, príliv pomaly ustupuje a niet sa čoho báť. *Príšera!* pomyslí si a zasmee sa na sebe, od odkladu trestu sa mu zakrúti hlava. Ako keby vo vode mohlo byť niečo iné ako haringy a makrely!

V Blackwateri sa niet čoho báť, niet čo ľutovať: iba zamätkoval v tme a priveľa si uhol. Voda ho príde pozdraviť a znovu je jeho starou spoločníčkou; aby to dokázal, podíde bližšie, zamočí si čižmy, vystrie ruky. „Tu som!“ zvolá a čajky odpovedajú. *Len sa rýchlo namočíť*, pomyslí si, *na rozlúčku so starým rokom*. So smiechom si vyzlečie košeľu.

Kyvadlo prejde od jedného roku k druhému a nad prahlinou je tma.

I

ČUDNÉ
ZVESTI
Z ESSEXU

JANUÁR

I

Jedna hodina v bezútešný deň a guľa na greenwichskej veternej ružici klesla. Na nultom poludníku bol ľad a takisto aj na rahnách širokých riečnych člnov na rušnej Temži. Kapitáni si značili čas a príliv a obracali plachty proti severovýchodnému vetru; náklad železa mal namierené do zlievarne vo Whitechapeli, kde zvony odbíjali päťdesiat na nákovu, ako keby sa krátil čas. Čas plynul za múrmi newagetského žalára, márnili ho filozofi na Strande; strácali ho tí, ktorí si želali, aby sa minulosť stala prítomnosťou, nenávideli ho tí, ktorí si želali, aby sa súčasnosť stala minulosťou. Na Kostole svätého Klementa hlaholili zvony a na Westminsterskom paláci mlčal zvon zvolávajúci poslancov.

Čas boli peniaze na Kráľovskej burze, kde muži trávili popoludnie rozlúčkou s nádejou, že prepchajú ľavu uchem ihly, a zatiaľ v kanceláriách v Holborn Bars ozubené koliesko hlavných hodín spôsobilo elektrický výboj, ktorý vyvolal zvonenie ďalších hodín. Všetci úradníci zdvihli hlavy od účtovných kníh, vzdychli a znovu ich sklonili. Na Charring Cross Road čas presadal z voza na omnibusy a drožky, v nemocničných izbách v Barts a Royal Borough ňaťahoval minúty na hodiny. Vo Wesleyho kaplnke spievali *Už presýpa sa piesok v hodinách* a túžili, aby sa presýpal rýchlejšie; neďaleko odtiaľ, na cintoríne Bunhill Fields, sa topil ľad na hroboch.

V Lincoln's Inne a Middle Templi právnici pozerali do kalendárov, ako sa končia premlčacie lehoty; v izbách

v Camdene a Woolwichi bol čas krutý k milencom, ktorým nešlo do hlavy, ako to rýchlo ubehlo, a čas bol láskavý k ich obyčajným ranám. Na druhej strane mesta v rado- vých domoch a činžiakoch, vo vysokej spoločnosti, v spo- dine aj v strednej triede, sa čas trávil i premrhával, šetril i odsúval; a stále padal ľadový dážď.

Stanice metra Euston Square a Paddington hltali cestu- júcich, ktorí sa dnu valili sťa surovina, ktorú treba zomlieť, spracovať a vyklopiť z foriem. Vo vozni na trati Circle Line smerom na západ sa v blikajúcich svetlách ukazovalo, že v *Timesoch* nepíšu nič veselé, a v uličke sa z tašky vysypa- lo poškodené ovocie. Bolo cítiť vôňu dažďa na pršipláš- ťoch a medzi cestujúcimi, utopený vo vyhrnutom golieri, doktor Luke Garrett ticho odriekal časti ľudského srdca. „*Ľavá komora, pravá komora, horná dutá žila,*“ odratúval si na prstoch a dúfal, že tieto litánie spomalia nervózny tep jeho vlastného srdca. Muž vedľa neho pobavene zdvihol hlavu, potom pokrčil plecami a odvrátil sa. „*Ľavá predsieň, pravá predsieň,*“ šepkal si Garrett. Bol zvyknutý na pátravé pohľady cudzincov, ale zbytočne ich nevyvolával. Prezý- vali ho Škriatok, keďže ostatným mužom málokedy sia- hal vyššie ako po plecia, a mal energickú pružnú chôdzu, ktorá pôsobila, ako keby sa hocikedy bez varovania chystal vyskočiť na podokenicu. Dokonca aj cez kabát bolo vidieť neodbytnú silu jeho končatín a čelo sa mu nad očami vy- dúvalo, ako keby sa doň ledva zmestil jeho prenikavý inte- lekt. Nosil dlhú čiernu ofinu ako okraj havranieho krídla, spod nej pozerali tmavé oči. Mal tridsaťdva rokov: chirurg s nenásytnou a neposednou myslou.

Svetlá zhasli, znovu sa zažali a Garrettov cieľ sa priblí- žil. O hodinu sa mal zúčastniť na pohrebe pacienta a ešte nikto v smútočnom obleku necítil toľkú ľahkosť. Michael

Seaborne zomrel pred šiestimi dňami na rakovinu hrdla a úmornú chorobu i pozornosť lekára znášal s rovnakým nezaujmom. Garrett momentálne nemyslel na nebožtíka, ale na jeho vdovu, ktorá (predstavil si s úsmevom) si možno práve češe neposlušné vlasy alebo zistila, že jej na čiernych šatách chýba gombík.

Cora Seabornová trúchlila celkom inak, ako to vídal u iných, no už keď prvý raz vkročil do domu na Foulis Street, vedel, že tam niečo nie je v poriadku. V miestnostiach s vysokým stropom panovala stiesnená atmosféra, ktorá však len málo súvisela s chorobu. Pacient bol na tom ešte pomerne dobre, hoci namiesto obväzu nosil na krku šatku. Šatka bola vždy hodvábna, vždy bledá a často veľmi mierne fľakatá: nebolo možné, že by to taký pedant spravil nevedomky, a Luke ho podozrieval, že chce svojich návštevníkov uviesť do rozpakov. Seaborne pôsobil ako vysoký človek, keďže bol mimoriadne štíhly. Rozprával tak potichu, že človek k nemu musel podísť bližšie, aby ho počul. Mal výrazné sykavky. Bol zdvorilý a mesiaciky nechtov mal belasé. Pokojne pretrpel prehliadku a odmietol operáciu. „Mám v úmysle opustiť tento svet tak, ako som naň prišiel,“ vyhlásil a pohladkal si hodváb na hrdle. „Bez jaziev.“

„Nemusíte trpieť,“ ponúkol Luke nevyžiadané utešenie.

„Trpieť!“ Tá predstava ho očividne pobavila. „To by určite bola zaujímavá skúsenosť.“ Potom dodal, akoby jedno prirodzene vyplývalo z druhého: „Povedzte mi, už ste sa stretli s mojou manželkou?“

Garrett si často spomínal na prvé stretnutie s Corou Seabornovou, hoci v skutočnosti svojej spomienke nemohol dôverovať, lebo sa stala súčasťou jeho vnímania všetkého, čo nasledovalo. Cora prišla, len čo ju zavola, zastala

na prahu a premerala si návštevníka. Potom prešla po koberci, sklonila sa, pobožkala manžela na čelo, zastala za jeho kreslom a vystrela ruku. „Charles Ambrose mi povedal, že na toto nestačí hocikjaký lekár. Dal mi váš článek o živote Ignaza Semmelweisa, a ak režete tak dobre, ako píšete, všetci budeme žiť večne.“ Tá pokojná lichôtká bola neodolateľná a Garrett sa musel len zasmiať a skloniť k ponúkanej ruke. Hlas mala hlboký, hoci nie tichý, a najprv sa mu zdalo, že počuje prízvuk kočovníkov, čo nevydržia dlho v jednej krajine, ale kdeže, to bola len mierna rečová chyba, ktorú prekonávala tak, že naťahovala určité spoluhlásky. Bola oblečená v sivom a jednoducho, ale látka jej sukne sa ligotala ako krk holubice. Bola vysoká a nie štíhla; aj oči mala sivé.

V nasledujúcich mesiacoch Garrett pochopil istú stiesnenosť, ktorú bolo cítiť v dome na Foulis Street spolu so santalovým drevom a jódom. Michael Seaborne sa ešte aj vo veľkých bolestiach vyznačoval zhubným vplyvom, ktorý nesúvisel so svetskou mocou tohto invalida. Jeho manželka bola vždy pripravená so studenými obväzmi a dobrým vínom, vždy ochotná naučiť sa, ako pichnúť ihlu do žily, ako keby ovládala príručky o ženských povinnostiach od A po Z. Garrett však nikdy nevidel medzi Corou a jej manželom nič, čo by pripomínalo náklonnosť. Občas ju podozrieval, že by jej nebolo proti mysli urýchliť to; občas sa obával, že ho odvedie nabok, keď bude pripravovať injekciu, a navrhne: „Dajte mu viac – dajte mu trochu viac.“ Ak sa zohla a pobožkala tvár vyhladovaného svätca na vankúši, spravila to opatrne, ako keby sa bála, že by sa mohol posadiť a zlostne ju zdrapiť za nos. Najímali ošetrovatelky, ktoré mali za úlohu obliekať, umývať a udržiavať posteľnú bielizeň v čistote, tie však u nich málokedy

vydržali dlhšie ako týždeň; posledná (zbožná Belgičanka) sa mihla na chodbe okolo Luka, zašepkala: „*Il este comme un diable!*“ a ukázala mu zápasťe, kde nič nebolo. Len pes bez mena – verný, ufúľaný, vždy blízko postele – sa svojho pána nebál alebo si naňho aspoň zvykol.

Luke Garrett sa postupne zoznámil s Francisom, ich synom, aj s Marthou, chlapcovou pestúnkou, ktorá mala vo zvyku postávať s rukou majetnícky ovinutou okolo pása Cory Seabornovej, čo sa mu nepáčilo. Luke vždy rýchlo prezrel pacienta (napokon, čo iné mohol robiť?), a už ho Cora odviedla bokom, ukazovala mu skamenený zub, ktorý jej prišiel poštou, alebo sa ho vypytovala, aký pokrok nastal pri operáciách srdca. Vyskúšal na nej hypnózu, vysvetlil jej, ako sa kedysi vo vojne používala pri amputáciách končatín vojakov; hrávali šach, ktorý sa skončil tým, že Cora sa urazila, keď zistila, že protivník ju nenecháva vyhrať. Luke sám sebe diagnostikoval zaľúbenosť a nehladal na ňu liek.

Stále z nej cítil akúsi energiu, nahromadenú a čakajúcu na uvoľnenie; mal pocit, že keď Michael Seaborne dôjde na koniec, spod chodidiel jej vyprsknú modré iskry. Koniec napokon nastal a Luke bol pri tom, keď Seaborne posledný raz vydýchol, s námahou a hlasno, ako keby pacient v poslednej chvíli zabudol na *ars moriendi* a záležalo mu už len na tom, aby si požil o trošičku dlhšie. Ani po tom všetkom sa Cora nezmenila, žiadne trúchlenie, žiadna úľava: iba čo jej preskočil hlas, keď mu oznámila, že psa našli mŕtveho, ale nebolo jasné, či od smiechu, alebo plačlivo. Úmrtný list bol podpísaný a to, čo zostalo z Michaela Seaborna, odpočívalo niekde inde, Garrett teda nemal dôvod vybrať sa na Foulis Street; každé ráno sa však prebúdzať s jediným cieľom, a keď prišiel k železnej bráne, vždy zistil, že ho očakávajú.

Vlak prišiel do stanice Embankment a Garretta niesol dav po nástupišti. Zmocnil sa ho určitý smútok, hoci nie za Michaelom Seabornom, ani za jeho vdovou: najviac ho trápilo, že by to mohlo byť posledné stretnutie s Corou – že ju naposledy uvidí, keď sa obzrie cez plece počas hlaholu kostolných zvonov. „Tak či tak,“ povedal. „Musím tam byť, už len preto, aby som videl, ako pribíjajú veko rakvy.“ Pred stanicou sa na chodníkoch topil ľad; biele slnko zapadalo.

Cora Seabornová, oblečená, ako si to deň vyžadoval, sedela pred zrkadlom. Z uší jej viseli perlové slzičky na zlatých drôtikoch; boleli ju lalôčky, lebo si ich musela znovu prepichnúť. „Viac sĺz nebude,“ povedala, „tieto musia stačiť.“ Tvár mala napudrovanú dobleda. Čierny klobúk jej neprištal, ale bol na ňom závoj, čierne perie a primerane vyjadroval trúchlenie. Látkou potiahnuté gombíky na čiernych rukávoch sa nedali zapnúť a medzi lemom rukávu a rukavicou presvital pás bielej pokožky. Výstrih šiat bol trochu hlbší, než by sa jej páčilo, odhaľoval kľúčnu kosť a kľukatú jazvu dlhú ako jej palec a zhruba rovnako širokú. Bola to dokonalá replika strieborných listov na strieborných svietnikoch, ktoré stáli okolo strieborného zrkadla; manžel jej ten list pritisol na telo, ako keby zabáral pečatný prsteň do vosku. Uvažovala, že si jazvu zapudruje, ale obľúbila si ju a vedela, že v istých kruhoch ju so závisťou pokladajú za tetovanie.

Odvrátila sa od zrkadla a poobzerala sa po miestnosti. Každý návštevník by zarazene zastal vo dverách, lebo by na jednej strane uvidel vysokú mäkkú posteľ a damaskové závesy bohatej ženy a na druhej strane brloh vedca. V najvzdialenejšom kúte ležali botanické tlačé, mapy vytrhnu-

té z atlasov a papiere, na ktorých boli veľkými čiernymi písmenami napísané citáty (NIKDY NESNÍVAJ S RUKOU NA KORMIDLE! NEOBRACAJ SA CHRBTOM KU KOMPASU!). Na kozubovej doske bolo podľa veľkosti usporiadaných dvanásť amonitov; nad nimi v zlatom ráme Mary Anningová a jej pes pozorovali spadnúť úlomok skaly z mestečka Lyme Regis. Je to teraz ozaj jej – koberec, stoličky, krištáľový pohár, z ktorého stále cítiť vôňu vína? Videlo sa jej, že áno, a pri tejto predstave pocítila v končatinách ľahkosť, ako keby sa oslobodila od Newtonových zákonov a vystúpila k stropu. Ten pocit ako vychovaná žena potlačila, ale aspoň ho dokázala pomenovať: nebolo to tak úplne šťastie, dokonca ani spokojnosť. Bola to úľava. Iste, cítila aj žiaľ, a bola za to vďačná, lebo hoci ho ku koncu nenávidela, sformoval ju, minimálne čiastočne – a načo by bola dobrá nenávisť k sebe samému?

„Áno, stvoril ma,“ vzdychla a rozvinula sa pred ňou spomienka ako dym zo sfúknutej sviečky. Mala sedemnásť rokov a žila s otcom v dome nad mestom, matka dávno zomrela (ale predtým dozrela na to, aby jej dcéra neskončila len pri vyšívaní a francúzštine). Otec, ktorý si nebol istý, čo si počať so svojím skromným bohatstvom, a jeho nájomníci ho mali opovržlivo radi, odišiel na pracovnú cestu a vrátil sa s Michaelom Seabornom po boku. Pyšne mu predstavil svoju dcéru – bosú Coru s latinčinou na jazyku – a hosť jej hneď vzal ruku do dlane, obdivoval ju a vyhrešil za zlomený necht. Odvtedy chodil znovu a znovu, až ho začali očakávať; nosil jej tenké knižky a malé tvrdé predmety, ktoré sa nedali na nič použiť. Uľahoval si z nej, položil jej palec do dlane a hladkal, až ju rozbolela koža a akoby sa jej vedomie celé presťahovalo do miesta dotyku. V jeho prítomnosti pôsobili hampsteadské

jazerá, škorce na súmraku aj stopy oviec v mäkkom blate sivo, bezvýznamne. Začala sa za ne hanbiť – aj za svoje voľné neupravené šaty, za nezapletené vlasy.

Jedného dňa povedal: „V Japonsku opravujú rozbité hrnce kvapkami roztopeného zlata. To by bolo: keby som ťa mohol rozbiť a zaceliť ťa zlatom.“ Lenže ona mala sedemnášť, bola obrnená mladosťou a nepocítila bodnutie čepele: zasmiala sa, aj on sa zasmial. Na devätnáste narodeniny vymenila vtáčí spev za operené vejáre, svrčky vo vysokej tráve za kabát s krídelkami chrobákov; stiahli ju veľrybou kosťou, prebodli slonovinou, vlasy zopli korytnačinou. Reč jej zmalátnela, aby zakryla koktanie; prestala chodiť peši. Dal jej zlatý prsteň, ktorý jej bol primalý – o rok jej dal ďalší a bol ešte menší.

Vdovu vytrhli zo zamyslenia kroky nad hlavou, boli pomalé a odmerané presne ako tikot hodín. „Francis,“ povedala. Ticho sedela a čakala.

Rok pred smrťou Francisovho otca a asi šesť mesiacov potom, ako sa pri raňajkách prvý raz prejavila choroba (hrčka v hrdle zabránila v ceste suchej hrianke), presťahovali chlapca do izby na štvrtom poschodí domu a na konci chodby.

Jeho otca by nezaujímalo domáce usporiadanie, ani keby v tom čase nepomáhal parlamentu prijať zákon o bývaní. Rozhodnutie urobila Francisova matka a Martha, ktorú zamestnali ako pestúнку, keď bol ešte bábätko, a ako sama vravela, nikdy sa nedostala k tomu, aby odišla. Mali pocit, že Francis si je najlepšie držať od tela, keďže bol v noci nepokojný, často chodieval k dverám, dokonca raz či dvakrát aj k oknu. Nikdy si nepýtal vodu či objatie, ako by si možno pýtali iné deti; len stál na prahu a zvieral nie-

ktorý zo svojich talizmanov, kým úzkosť nezdvihla hlavu z vankúša.

Krátko nato, ako ho presunuli do Hornej izby, ako ju nazývala Cora, ho nočné výpravy prestali zaujímať a uspokojil sa so zhromažďovaním (nikto nikdy nepovedal „kradnutím“) všetkého, čo ho oslovilo. Svoje úlovky usporadúval do zložitých a nepochopiteľných vzorov, ktoré sa menili, vždy keď Cora prišla na materskú návštevu; mali v sebe krásu a zvláštnosť, ktorú by obdivovala, keby to vytvoril syn niekoho iného.

Keďže bol piatok a deň pohrebu jeho otca, obliekol sa. V jedenástich rokoch rozoznal jeden koniec košeľe od druhého a poznal ju aj zo šlabikára („Je NEVYHNUTNÉ, aby košeľa mala jeden golier, ale dva rukávy.“). Smrť otca bral ako nešťastie, ale nie horšie, než keď včera stratil jeden zo svojich pokladov (holubie pierko, úplne obyčajné, ale dalo sa spojiť do kruhu a neprasklo). Keď sa o tom dozvedel – všimol si, že mama neplače, no zmeravela a akoby žiarila, ako keď udierajú blesky –, najprv si pomyslel: *Nechápem, prečo sa mi dejú takéto veci.* No pierko zmizlo, otec zomrel a podľa všetkého musel ísť do kostola. Tá predstava ho potešila. Uvedomoval si, že je vzhľadom na okolnosti veľmi vlúdny, a povedal: „Zmena je rovnako dobrá ako pokoj.“

V dňoch po nájdení mŕtveho tela Michaela Seaborna najviac trpel pes. Kľučal pred dverami pánovej izby a nedal sa utíšiť. Možno by to vyriešilo pohladkanie, ale nikto mu nezaboril ruky do špinavej srsti. Aj prípravu tela („Dajme mu na oči mince pre prievozníka,“ navrhla Martha. „Kvôli nemu sa svätý Peter určite obťažovať nebude...“) sprevádzalo jeho vysoké vytie. Samozrejme, aj pes je už mŕtv, pomyslel si Francis a spokojne pohladkal chumáč

srsti, ktorý odlepil z otcovho rukáva, takže teraz treba trúchliť aj za jediným trúchliacim.

Nebol si istý, aké obrady sa spájajú s pochovávaním mŕtvych, ale usúdil, že treba byť pripravený na všetko. Na saku mal veľa vreciek a v každom niesol predmet, ktorý nebol síce posvätný, ale podľa neho vhodný na túto úlohu. Prasknutá šošovka, ktorá skresľovala pohľad; chumáč srsti (dúfal, že obsahuje blchu alebo kliešťa, a ak má šťastie, azda aj kvapku krvi); havranie pierko, jeho najlepšie, na konci modrasté; kus látky, ktorú odtrhol z lemu Marthinej sukne, keď tam zbadal fľak v tvare ostrova Wight; kameň s dokonalou dierkou v strede. Keď si naplnil vrecká, potľapkal po nich a všetko spočítal, šiel pohľadať mamu a na každom z tridsiatich šiestich schodov k jej izbe prespevoval: „Dnes – tu – zajtra – tam, dnes – tu – zajtra – tam.“

„Frankie...“ Aký je malý, pomyslela si. Jeho tvár, na ktorej sa napodiv neodrážala podoba ani jedného z rodičov s výnimkou otcových chladných očí, pôsobila pasívne. Učesal si vlasy a ležali mu na lebke ako pohoria. Dojalo ju, že sa upravil, a zdvihla ruku, ale potom ju spustila na kolená. Potľapkal si po všetkých vreckách a povedal: „Kde je teraz?“

„Bude na nás čakať v kostole.“ Mala by ho objat? Nevyzeral, že potrebuje útechu.

„Frankie, ak si chceš poplakať, nie je to žiadna hanba.“

„Keby som si chcel poplakať, tak by som plakal. Keby som chcel niečo urobiť, tak by som to spravil.“ Nevyhrešila ho za to, lebo to bolo iba konštatovanie. Znovu si potľapkal po všetkých vreckách a ona jemne poznamenala: „Berieš si všetky svoje poklady.“

„Beriem si všetky poklady. Mám poklad pre teba (*ťap po vrecku*), pre otca (*ťap po vrecku*), poklad pre seba (*ťap-ťap po vrecku*).“

„Ďakujem, Frankie...“ Bola v rozpakoch, ale našťastie prišla Martha, rozjasnila izbu tak ako vždy, už len svojou prítomnosťou uvoľnila mierne napätie. Zľahka sa dotkla Francisovej hlavy, ako keby sa nelíšil od iných detí; silnou rukou objala Coru okolo pása; voňala citrónmi.

„No poďme,“ povedala. „Nikdy nebol rád, keď sme meškali.“

Zvony na Kostole svätého Martina o druhej zvonili umieračik, a ten zvuk sa valil po Trafalgarskom námestí. Francis, ktorý mal nanešťastie citlivý sluch, si uši zapchal rukami v rukavičiach a odmietol prejsť cez prah, kým nestíchlo posledné zvonenie, takže zhromaždení sa obrátili a pri pohľade na meškajúcu vdovu a jej syna spokojne vzdychli: Akí sú bledí! Veď sa aj patrí! A pozrite sa na ten klobúk!

Cora pozorovala priebeh obradu s odľahčným záujmom. V chrámovej lodi, tieniacej oltáru – v rakve na čomsi, čo pripomínalo tesársku kozu – spočívalo telo jej manžela a ona si nespomínala, že by ho niekedy videla celé, len v malých a občas splašených pohľadoch na veľmi bielu pokožku, tenkú a napnutú na krásnych kostiach.

Prekvapilo ju, že vlastne nič nevie o jeho verejnom živote, ktorý sa odohrával (ako si predstavovala) v rovnakých miestnostiach Dolnej snemovne, vo Whitehalle aj v klube, do ktorého nemohla vkročiť, keďže mala tú smolu, že bola žena. Inde sa možno správal láskavo. Áno, možno išlo práve o to, ona bola možno filtrom, zachytávala krutosť, ktorú si zaslúžil niekto iný. Keď sa tak nad tým zamyslela, bola v tom určitá šľachetnosť: pozrela si na ruky, ako keby očakávala, že jej tam naskočia stigmy.

Nad ňou, na vysokom čiernom balkóne, ktorý akoby sa vznášal nad stĺpmi, čo ho niesli, bol Luke Garrett. *Aha,*

Škriatok! pomyslela si a srdce ako keby sa jej pohlo k priateľovi, zatlačilo na mreže hrudného koša. Jeho kabát sa na túto príležitosť nehodil o nič viac než chirurgický plášť a Cora si bola istá, že dlho pred príchodom sem pil a že to dievča po jeho boku je najnovšia známosť, ktorá presahuje jeho rozpočet, no napriek tme a vzdialenosti jej po jednom zagánení prišlo smiešne. Pocítila to aj Martha a uštípla ju do stehna, aby sa neskôr, keď sa bude nalievať víno v Hampsteade, Paddingtone a Westminsteri, mohlo hovoriť: „Seabornova vdova vzdychla od žiaľu práve vtedy, keď kňaz povedal *bude žiť, aj keď umrie*. V istom zmysle to bolo krásne.“

Francis si vedľa nej šepkal, ústa mal pritisnuté na palci, oči pevne zavreté – vyzeral ako bábätko a Cora mu položila na ruku svoju dľaň. Francisova ruka sa jej tam dokonale zmestila, bola veľmi horúca a ona po chvíli zdvihla svoju dľaň a znovu si ju položila na koleno.

Potom, keď medzi lavicami povievali čierne sukne ako havrany, stála Cora na schodoch a zdravila odchádzajúcich hostí, ktorí boli samá milota, samá starostlivosť – nesmie zabúdať, že má priateľov v Toweri; spolu so svojim zlatým chlapčekom sú hocikedy vítaní na večeri; budú na ňu pamätať v modlitbách. Odovzdala Marthe toľko navštíveniek, toľko kytíc a toľko spomienkových knižočíek a vreckoviek s čiernym lemom, že náhodný okoloidúci by si mohol myslieť, že sa tu odohráva svadba, hoci pochmúrna.

Ešte nebol večer, ale na schodoch zhrubla inovať, ligovala sa vo svetle lúčov, hmla zavrela mesto do bieleho stanu. Cora sa zachvela a Martha podišla trochu bližšie, aby cítila teplo, čo stúpalo z jej pevného tela v jej druhom najlepšom kabáte. Francis stál obďaleč, ľavou rukou sa hral vo vrecku saka, pravou si křčovito prihládzal vlasy. Nevyzeral vyplašený, inak by ho jedna alebo druhá vtiah-

li medzi seba a pošepky by ho utišovali. Skôr sa zdalo, že sa zdvorilo zmieruje s narušením svojich pevných zvykov.

„Kriste, zmiluj sa nad nami!“ vyhlásil doktor Garrett, keď odišli poslední trúchliaci. Odľahlo mu, že je koniec a môže sa venovať nočnej zábave a rannej práci. Potom rýchlo prepol na vážnosť, ktorá bola uňho taká neodolateľná, a chytil Coru za ruku v rukavici. „Skvelé, Cora, výborne si to zvládla. Smiem ťa odprevať domov? Odprevadiť ťa. Som hladný. A ty? Zjedol by som aj koňa so žriebäťom.“

„Koňa si nemôžete dovoliť.“ Martha sa s lekárom rozprávala zásadne trochu podráždene; prezývku Škriatok mu vymyslela ona, hoci si to už nikto nepamätal. Jeho prítomnosť v dome na Foulis Street – najprv z povinnosti, potom z oddanosti – Marthu znervózňovala, nazdávala sa totiž, že jej oddanosť úplne stačí. Stihol sa zbaviť svojej spoločníčky a vložil si do náprsného vrečka vreckovku s čiernym okrajom.

„Najradšej by som sa prešla,“ povedala Cora. Francis akoby vycítil jej náhlu únavu a vnímal ju ako príležitosť, pristúpil k nej a dožadoval sa, aby sa domov odviezli metrom. Tak ako vždy to nevyznelo detsky, ako prosba o čosi, čo by mu urobilo radosť, iba ako prosté konštatovanie faktu. Garrett, ktorý sa nikdy nenaučil vyjednávať s chlapcovou nevyspytateľnou vôľou, povedal: „Podsvetia mám na dnes dosť,“ a mávol na okoloidúcu drožku.

Martha chytila chlapca za ruku a on jej to z čistého prekvapenia nad jej opovážlivosťou dovolil. „Ja s tebou pôjdem, Frank, v metre je aspoň teplo a už si necítim prsty na nohách, ale Cora, ty sa určite rada prejdeš – sú to najmenej tri míle, však?“

„Tri a pol,“ opravil ju lekár, ako keby cestu osobne vydláždil. „Cora, prejdem sa s tebou.“ Drožkár spravil ne-

trpezlivé gesto a dostal obscénnu odpoveď. „Nemala by si ísť sama. Nemôžeš ísť sama...“

„Nemala by som? Nemôžem?“ Cora si stiahla rukavice, ktoré ju pred chladom nechránili o nič viac než pavučina. Hodila ich na Garretta. „Daj mi svoje – nechápem, prečo ich vôbec vyrábajú a prečo si ich ženy kupujú. Môžem sa prejsť a aj sa prejdem. Som na to oblečená, vidíš?“ Nadvihla si okraj šiat a odhalila topánky, ktoré by sa viac hodili školákovi.

Francis sa odvrátil od matky, už ho nezaujímalo, ako sa bude večer vyvíjať, mal v Hornej izbe čo robiť a pár nových predmetov (*tap-tap po vreckách*), ktoré si vyžadovali jeho pozornosť. Vyslobodil si ruku z Marthinej dlane a vykročil k mestu. Martha nedôverčivo pozrela na Garretta a smutne na svoju priateľku, rozlúčila sa a vkľzla do hmly.

„Pôjdem sama,“ vyhlásila Cora a natiahla si požičané rukavice, také ošúchané, že neboli oveľa teplejšie ako tie jej. „Musím si usporiadať myšlienky, a to mi potrvá aj viac ako míľu.“ Dotkla sa Garrettovej vreckovky s čiernym lemom. „Ak chceš, príď zajtra k hrobu. Chcela som tam ísť sama, ale možno práve o to ide; možno sme stále sami, aj keď máme spoločnosť.“

„Mal by za tebou chodiť pisár a zaznamenávať tvoje múdrosti,“ podpichol ju Škriatok a cúvol, až Core klesla ruka. Teatrálne sa uklonil a nasadol do drožky, zabuchol dvierka na pozadí jej smiechu.

Cora sa divila, ako jej vie úplne zmeniť náladu, a najprv zamierila nie na západ k domu, ale k Strandu. Rada chodila k miestu, kde sa rieka Fleet ponárala pod zem, východne od Holbornu, a keď bolo ticho, pri jednej mriežke bolo počuť, ako tečie k moru.

Došla na Fleet Street a zdalo sa jej, že ak v sivom vzduchu napne sluch, začuje putovanie rieky v jej dlhej hrobke, no ozýval sa tu len ruch mesta, ktoré ani mráz, ani hmla neodradili od práce a zábavy. Okrem toho, kedysi sa dozvedela, že teraz je to už len stoka, neživí ju dažďová voda z Hampstead Heathu, ale ľudia na jej brehoch. Ešte chvíľu postála, až ju od chladu rozboleli ruky a prepichneté ušné lalôčky jej začali brnieť. Vzdychna, pobrala sa domov a zistila, že stiesnenosť, ktorá kedysi sprevádzala predstavu vysokého bieleho domu na Foulis Street, zmizla, nechala ju kdesi za čiernymi lavicami v kostole.

Martha netrpezlivo čakala, kým sa Cora nevráti (prišla o vyše hodinu neskôr, cez biely púder jej presvitali pehy a posunul sa jej čierny klobúk), považovala chuť do jedla za dôkaz zdravej mysle a teraz spokojne pozorovala, ako jej priateľka hltá pražené vajička a hrianku. „Budem rada, keď sa to všetko skončí,“ poznamenala. „Všetky tie kartičky, všetko to podávanie rúk. Tá etiketa smrti ma nudí!“

Dieťa, uspokojené cestovaním v metre, počas matkinej neprítomnosti bez slova vyšlo hore s pohárom vody a zaspalo s ohryzkom jablka v ruke. Martha postála pred dverami jeho izby, pozorovala čierne mihalnice na bielych lícach a pocítila k nemu záchvev lásky. Na vankúši sa mu ocitol chumáč srsti toho psiska – predstavila si, že je prelezený všami a blchami, sklonila sa nad chlapcom a chcela chumáč odstrániť, aby mal bezpečný spánok. No asi sa zápästím dotkla vankúša, lebo sa hneď prebral, a keď jej videl v ruke srst', z úst sa mu vydral akýsi neartikulovaný zlostný výkrik, takže tú špinavú guču pustila a ušla z izby. Keď schádzala po schodoch, pomyslela si: *Ako to, že sa ho bojím, ved' je to len chlapec bez otca!* Bola v pokušení vrátiť sa a trvať na tom, aby jej tú nechutnú korisť odovzdal,

a možno sa aj nechal pobožkať. Vtedy v zámke zarachotil kľúč a prišla Cora, dožadovala sa ohňa v kozube, zhodila rukavice a roztvorila náruč.

Neskoro v noci, keď si Martha išla ľahnúť ako posledná, zastala pred Corinými dverami: za posledné roky sa väčšinou presvedčila, či je s jej priateľkou všetko v poriadku. Cora mala pootvorené dvere, v kozube prskalo poleno. Martha sa na prahu ozvala: „Spíš? Môžem ísť ďalej?“ Keď nedostala odpoveď, vkročila na hrubý svetlý koberec. Nad kozubom na rímse ležali navštívenky a husto popísané kondolenčné karty s čiernymi okrajmi, ku kozubu spadli fialky zviazané čiernou stužkou. Martha sa po kytičku zohla a zdalo sa jej, akoby sa pred ňou kvietky odťahli, skryli sa za srdiečkovými listami. Vložila ich do skleneného pohára s vodou, postavila ich tak, aby ich jej priateľka uvidela, hneď ako sa zobudí, zohla sa a pobožkala ju. Cora zamrmľala zo spánku a pohla sa, ale neprebudila sa a Martha si spomenula, ako prvý raz prišla na Foulis Street a očakávala pyšnú domácu paničku, fascinovanú iba klebetením a módou, a ako ju zaskočilo to premenlivé stvorenie, ktoré jej otvorilo dvere. Marthu to rozčuľovalo aj fascinovalo – zistila, že len čo si zvykne na jednu Coru, zjaví sa ďalšia: v jednom okamihu je tu dievča, študentka nadšená vlastnou inteligenciou, vzápätí dlhoročná dôverná priateľka, žena, ktorá organizuje štýlovo extravagantné večere, ale šľavnato nadáva, len čo odíde posledný hosť, rozpustí si vlasy a so smiechom sa usadí k ohňu.

Dokonca aj jej hlas v Marthe vyvolával zmätený obdiv – tie zvláštne sykavky, zvláštna rečová chyba, ktorá sa prejavovala, keď bola unavená, ťažko vyslovovala aj iné spoluhlásky. Za inteligentným šarmom (Martha si všimla, že sa dá zapínať a vypínať ako vodovodný kohútik) sa

skrývali viditeľné rany, vďaka ktorým bola ešte sympatickejšia. Michael Seaborne sa k Marthe správal s rovnakou ľahostajnosťou ako k stojanu na klobúky v hale: bola preňho úplne bezvýznamná – na schodoch jej ani nepozrel do očí. Marthe však nič neušlo – začula každú úsečnú urážku, zazrela každú zakrytú modrinu – a len s veľkým sebazaprením nenaplánovala vraždu, za ktorú by pokojne odvisla. V dome na Foulis Street bola necelý rok, keď raz nadránom, kým nikto nespál, prišla do jej izby Cora. Po čomsi, čo jej povedal alebo spravil, sa prudko chvela, hoci bola teplá noc, husté neupravené vlasy mala vlhké. Martha bez slov zdvihla prikrývku, pod ktorými ležala, a objala Coru; zohla jej kolená, aby ju úplne ovinula rukami, pevne ju zvierala, takže absorbovala jej chvenie. Corino telo bolo bez kostice a šiat veľké a silné; Martha cítila, ako sa jej na úzkom chrbte pohybujú lopatky, mäkké brucho, ktorým sa jej pritíska k ruke, pevné svaly stehien – ako keby sa pritíska k zvieraťu, ktoré už nikdy nebude ochotné znehybnieť. Zobudili sa vo voľnom objatí, úplne uvoľnené, a rozlúčili sa pohladením.

Teraz Marthu potešilo, že Cora si neľahla smutná, ale venovala sa tomu, čo nazývala „svoje štúdium“, akoby bola chlapec, čo sa učí na univerzitu. Na posteli vedľa nej ležal starý kožený fascikel, čo kedysi patril jej matke, už stratil pozlátku z monogramu a páchol (ako Martha tvrdila) zvieraťom, ktorým kedysi bol. Na posteli ležali aj zápisníky, popísané drobným čitateľným písmom, so zaplnenými okrajmi a s vysušenými stonkami rastlín, aj mapa akejsi pobrežnej oblasti, počmáraná červeným atramentom. Okolo Cory boli roztrúsené papiere, zaspala s dorsetským amonitom v dlani. Lenže v spánku ho príliš stisla: rozpadol sa a zostala jej zablatená ruka.

FEBRUÁR

I

„Vezmime si napríklad jazmín.“ Doktor Luke Garrett zmietol zo stola papiere, akoby pod nimi mohol nájsť biele rozvíjajúce sa puky, namiesto toho objavil vrecko s tabakom a pustil sa do šúľania cigarety. „Tak sladko vonia, až je to príjemné i nepríjemné; ľudia sa odtiahnu, potom sa priblížia, zase sa odtiahnu a zase pristúpia bližšie, vôbec si nie sú istí, či ich odpudzuje, alebo vábi. Keby sme dokázali priznať, že bolesť a slasť nie sú opačné póly, ale súčasť jedného celku, azda by sme konečne pochopili...“ Stratil niť myšlienok a hľadal ju.

Muž pri okne bol na takéto prednášky zvyknutý, len popíjal pivo a ticho sa ozval: „Ešte minulý týždeň si dospel k záveru, že všetky bolestné stavy sú zlé a všetky slasťné stavy dobré. Presne si spomínam na tvoje slová, toľkokrát si ich zopakoval, dokonca si mi ich zapísal, aby som na ne nezabudol. Že by som ich mal pri sebe?“ Ironicky si poplieskal po vreckách a vzápätí sa začervenal, nikdy celkom nezvládol dobromyseľné doberanie. George Spencer bol všetkým, čím Garrett nebol: vysoký, bohatý, plavý, ostýchavý, hĺbka jeho citov presahovala rýchlosť jeho myšlienok. Tí, čo ich oboch poznali od študentských čias, žartom vravievali, že Spencer je Škriatkovým amputovaným svedomím, ktoré za ním stále beží a pokúša sa ho dohnať.

Garrett sa zaboril hlbšie do kresla. „Samozrejme, zdá sa to absolútne protikladné a úplne neobhájiteľné, ale najbystrejšia myseľ obsiahne naraz dve protichodné myšlien-

ky.“ Zamračil sa a oči mu pri tom výraze ako vždy zmizli pod čiernym obočím a ešte černejšou ofinou. Dopil pohár. „Dovoľ, aby som ti to vysvetlil...“

„Veľmi rád, ale mám sa stretnúť s priateľmi na večeri.“

„Spencer, ty predsa nemáš priateľov. Ani ja ťa nemám rád. Pozri, márne by sme popierali, že spôsobovanie či pociťovanie bolesti je pre človeka nesmierne nepríjemné. Kým sme pacientov nedokázali uspať, chirurgovia od hrôzy z toho, čo sa chystajú urobiť, vracali; duševne zdraví muži a ženy sa radšej vzdali dvadsiatich rokov života, než by šli pod nôž – spravil by si to isté a ja tiež! Napriek tomu presne nevieme, čo to vlastne bolesť je, čo pri nej vlastne pociťujeme alebo či to, čo bolí jedného, bolí aj druhého – je to totiž skôr otázka predstavivosti ako tela. Iste teda chápeš, ako by sme si mali ceniť hypnózu.“ Prižmúrenými očami pozrel na Spencera a pokračoval: „Ak mi povieš, že si sa popálil a máš bolesti, ako môžem vedieť, či pocity, ktoré uvádzaš, sa niečím podobajú pocitom, ktoré by som prežíval, keby som utrpel rovnaké zranenie? S určitosťou môžem povedať len toľko, že obaja sme zakúsili určitú fyzickú reakciu na identický podnet. Áno, obaja zrejme zjojkneme, chvíľu sa budeme máčať v studenej vode a tak ďalej, no odkiaľ viem, či ten pocit, ktorý prežívaš, by ma neprinútil zjojknúť v úplne inej tónine?“ Vyceril zuby ako vlk a rozprával ďalej: „A záleží na tom? Zmenilo by to liečbu, ktorú predpíše lekár? Ak začneš spochybňovať pravdivosť – azda by som mal radšej povedať hodnotu – bolesti, ako sa ovládneš, aby si neodmietal či neposkytoval starostlivosť podľa nejakej mierky, ktorá, ako sám pripúšťaš, je absolútne arbitrárna?“

Garrett stratil záujem, zohol sa po spadnuté papiere a začal ich triediť do úhľadných kôpok. „Z praktického

hľadiska na tom ani v najmenšom nezáleží. Len mi to zišlo na um. Všeličo mi zíde na um, rád sa o tom rozprávam a nikoho iného nemám. Mal by som si obstať psa.“ Spencer si všimol, že priateľ sa ponára do melanchólie, vytiahol cigaretu, ignoroval tikanie svojich hodínok a posadil sa na stoličku bez čalúnenia. Zadíval sa po miestnosti. Bola až fanaticky uprataná a skúpe zimné slnko sa mohlo snažiť, koľko chcelo, nenašlo ani zrnko prachu. Stál tam stôl s dvoma stoličkami, dve prevrátené debničky a to stačilo. Pás látky priklinovaný nad oknom bol vypratý a vyblednutý, biely kamenný kozub žiaril. Bolo cítiť silnú arómu citrónov a dezinfekcie a nad ohňom viseli fotografie Ignaza Semmelweisa a Johna Snowa v čiernych rámikoch. Nad malým stolom bola pripnutá kresba (s podpisom LUKE GARRETT, TRINÁŠTROČNÝ) hada obkrúteného okolo palice, ktorý rozoklaným jazykom ochutnával vzduch. Bol to znak Akslépie, ktorého vyrezali z matkinho lona na jej pohrebnej hranici a vyrástol z neho boh lekárstva. Jediné jedlo a pitie, ktoré Spencer tu hore nad tromi vybielenými schodiskami kedy videl, bolo lacné pivo a krekerky. Pozrel zhora na priateľa, uvedomoval si známy boj medzi frustráciou a náklonnosťou, ktorý v ňom Garrett vždy prebúdza.

Spencer si úplne jasne spomínal na ich prvé stretnutie v posluchárňach fakultnej nemocnice Royal Borough, kde Garrett dokazoval, ako predstihol svojich učiteľov v teórii a uvažovaní, a nechotne znášal ich poučovanie s výnimkou štúdia anatómie srdca a obehového systému – vtedy sa ho zmocňovalo také chlapčenské nadšenie, až ho podozrievali, že si z nich uťahuje, a často ho vyhadzovali z triedy. Spencer, ktorý vedel, že jediný spôsob, ako prekonať obmedzenia vlastnej inteligencie, je učiť sa, a to na-

plno, Garretta obchádzal. Mal podozrenie, že ak sa s ním bude ukazovať, nevzide z toho nič dobré, a okrem toho sa trochu bál temného lesku v jeho očiach. Raz večer sa s ním stretol, dávno po tom, čo sa laboratórium vyprázdnilo a jeho dvere mali byť zamknuté, a najskôr si pomyslel, že je hlboko rozrušený. Garrett sedel so skloneňnou hlavou na jednej z lavíc, poškriabaných a popálených Bunsenovými kahanmi, uprene pozeral na čosi medzi svojimi rozpaženými rukami.

„Garrett?“ oslovil ho. „Si to ty? Si v poriadku? Čo tu tak neskoro robíš?“

Garrett neodpovedal, ale obrátil hlavu a sarkastický úškrn, ktorý zvyčajne nosieval ako masku, bol preč. Namiesto neho venoval Spencerovi úsmev plný takej radostnej miloty, až Spencerovi zišlo na um, či si ho nepomyšľil s nejakým dobrým priateľom, lenže Garrett zagestikuloval a povedal: „Aha! Poď sa pozrieť, čo som spravil!“

Spencer si najprv myslel, že Garrett sa začal venovať vyšívaniu. Nebolo by to až také čudné, každý rok sa medzi končiacimi medikmi konala súťaž, kto vyšije na štvorci bieleho hodvábu najkrajšie stehy, a niektorí sa dušovali, že si to nacvičili na vyšívačskom plátne. Garretta očividne fascinoval krásny predmet, ktorý pripomínal zmenšený japonský vejár so zložito spleteným strapčekom na rukoväti. Nebol o nič širší od jeho palca a zdobili ho jemnučké modro-šarlátové vzory na hustom žltkastom vlákne, také husté, že sotva rozoznával, kde nite prenikali cez hodváb. Zohol sa, aby na to lepšie dovidel, zrak sa mu zaostřil, obraz sa premenil a on si uvedomil, čo to vidí – presný výrez z ľudskej žalúdočnej sliznice, tenučký ako papier, napustený farbou, aby bolo vidieť vzorku krvných vlásočníc, a vložený medzi laboratórne sklíčka. Nijaký umelec by nedokázal

napodobniť jemnučké slučky a zákruty vlásoknic a žíl, ktoré sa nekrútili podľa žiadneho vzoru, a predsa v nich Spencer videl, aspoň sa mu zdalo, obraz holých stromov zjari.

„Ó!“ Oči sa mu stretli s Garrettovými a vymenili si pohľad plný radosti, steh, ktorý ani jeden z nich nikdy neprestrihol.

„Toto si vyrobil ty?“

„Ja! Raz, keď som bol ešte chlapec, som videl podobný obrázok, myslím, že autorom bol Edward Jenner. Povedal som otcovi, že jedného dňa vyrobím také čosi aj sám, hoci pochybujem, že mi veril, a aha, tu to máme. Vlámal som sa do márnice. Neprezradíš ma?“

„Nie – nikdy!“ odvetil Spencer, načisto uchvátený.

„Som presvedčený, že väčšina z nás – ja určite – pokladá to, čo je pod kožou, za zaujímavejšie než to, čo je na nej. Keby si ma prevrátil naruby, bude zo mňa celkom pekný muž!“ Garrett položil preparát do kartónovej škatuľky, previazal ju motúzom a vložil si ju do náprsného vrecka, zbožne ako kňaz. „Odnesiem to ramárovi, nech to vloží do ebenového rámu. Je eben drahý? Tak borovica alebo dub – dúfam, že jedného dňa spoznám niekoho, kto v tom objaví rovnakú krásu, akú tam vidím ja. Napijeme sa?“

Spencer pozrel na zošity, ktoré si priniesol z izby, potom znovu na Lukovu tvár. Po prvý raz mu zišlo na um, že tento muž je určite ostýchavý a pravdepodobne osamelý. „Prečo nie?“ mykol plecóm. „Ak ma z tej skúšky vyhodia, tak nech ma to aspoň netrápi.“

Garrett sa uškrnul. „V tom prípade dúfam, že máš peniaze, lebo ja som odvčera nejedol.“ Potom sa už knísavým krokom vybral prvý po chodbe a smial sa na seba, možno na Spencerovi, ale možno len na starom vtipe, ktorý mu práve teraz zišiel na um.

Bolo jasné, že Garrett zatiaľ nenašiel správneho adresáta pre svoje dielo, pretože aj teraz – o veľa rokov neskôr – ležal preparát v škatuľke, zbožne uložený nad kozubom, biely kartón s vekom stmavol. Spencer si medzi prstami pošúľal cigaretu a spýtal sa: „Odišla?“

Garrett zdvihol hlavu, zvážil, či nemá predstierať nechápavosť, ale vedel, že ho prekukli. „Cora? Minulý týždeň odcestovala. Na Foulis Street sú stiahnuté žalúzie a nábytok pozakrývali plachtami. Viem to, nazrel som tam.“ Zmraštil sa. „Bola preč, už keď som za ňou prišiel. Otvorila mi tá stará striga Martha a odmietla mi dať adresu. Cora vraj potrebuje odpočinok a ticho, časom sa mi určite ozve.“

„Martha je od teba staršia iba o rok,“ mierne ho opravil Spencer. „A priznaj si to, Garrett, pokoj a ticho sú dve veci, ktoré sa s tebou často nespájajú.“

„Som jej priateľ!“

„To si, ale nie pokojný a tichý priateľ. Kam išla?“

„Do Colchestru. Do Colchestru! Čo také je v Colchestri? Zrúcaniny, rieka, sedliaci so zrastenými prstami na nohách a blato.“

„Na pobreží sa dajú nájsť skameneliny, čítal som o tom. Elegantné ženy nosia náhrdelníky so žraločími zubami zasadenými do striebra. Cora tam bude šťastná ako školačka, po kolená v blate. A čoskoro sa stretnete.“

„Načo mi je *čoskoro*? Načo mi je *Colchester*? Načo sú mi *skameneliny*? Nie je to ani mesiac. Ešte by mala držať smútok.“ (Pri tejto vete ani jeden muž nepozrel druhému do očí.) „Mala by byť s ľuďmi, ktorí ju majú radi.“

„Je s Marthou a nikto ju nikdy nemal radšej ako ona.“ Spencer nespomenul Francisa, ktorý ho niekoľkokrát porazil v šachu, akosi nedokázal tvrdiť, že ten chlapec má rád svoju matku. Hodinky mu zatikali hlasnejšie a v Gar-

rettovi vybadal tlejúcu zúrivosť. S myšlienkou na večeru, ktorá ho čakala, na víno a na teplý dom, vystlatý hrubými kobercami, povedal – akoby mu to len teraz prebehlo hlavou: „Chcel som sa ťa vlastne spýtať, ako to vyzerá s tvou štúdiou?“ Naznačiť Garrettovi možnosť akademického úspechu malo zväčša rovnaký účinok ako ukázať psovicu so surovým mäsom a v poslednom čase ho máločo iné dokázalo odpútať od Cory Seabornovej.

„So štúdiou?“ To slovo zaznelo, akoby zjedol niečo nechutné. Potom sa dal uchlácholiť. „O možnostiach výmeny srdcovej chlopne? Dobré, dobré,“ takmer bez toho, aby sa tam pozrel, šikovne vytiahol spomedzi zošitov v štóse asi šesť hárkov husto popísaných čiernym písmom. „Odovzdávam ju v nedeľu. Mohol by som sa do nej pustiť. Vypadni, prosím ťa.“ Odvrátil sa, sklonil sa nad stôl a začal si britvou strúhať ceruzku. Rozložil veľký výkres, na ktorom bol veľmi zväčšený prierez ľudského srdca so záhadnými poznámkami písanými čiernym atramentom, niektoré odseky textu boli vyškrtané a potom rehabilitované sériou výkričníkov. Jeho pozornosť upútalo niečo na okraji, buď ho to nadchlo, alebo podráždilo, takže zakľal a začal čarbať.

Spencer vytiahol z vrecka bankovku, bez slova ju položil na dlážku, aby si priateľ mohol pomyslieť, že ju tam sám vytratil a zabudol, potom za sebou zavrel dvere.

Cora Seabornová už mala za sebou výpravu k rieke za rybárkami a do hradu za havranmi, teraz kráčala po Colchesteri držiac sa s Marthou pod pazuchou a nad oboma držala dáždnik. Rybáriky nenašli („Asi odleteli k Nílu, Martha, nepôjdeme za nimi?“), zato hrad sa len tak rojil smrteľne vážnymi havranmi, prechádzali sa tam vo svojich ošklbaných nohaviciach. „Celkom slušná zrúcanina,“ vyhlásila Cora, „no ešte mi tu chýba šibenica alebo popravený lotor s vykľuvanými očami.“

Martha – ktorá nemala trpezlivosť s minulosťou a oči vždy upierala na nejaký svetlejší bod o niekoľko rokov ďalej – odpovedala: „Útrpenia je dosť, ak ho už naozaj túžiš nájsť.“ A ukázala na muža, ktorého nohy sa končili nad kolenami, usadil sa oproti kaviarni, aby tým lepšie prebúdzať svedomie v turistoch s plnými bruchami. Martha netajila namrzenosť, že ju vytiahli z mestského prostredia: aj keď jej hrubý plavý vrkoč a mocné ramená dodávali vzhľad mliekarky so slabosťou pre smotanu, nikdy nezašla oveľa východnejšie za Bishopsgate, dubiny v Essexu jej pripadali zlovestné a tunajšie ružové domčeky považovala za príbytky chumajov. Jej úžasu, že aj v takomto zapaďakove sa dá ísť na kávu, sa vyrovnalo iba jej zhnusenie z trpkkej tekutiny, ktorú jej naservírovali, a s každým, koho stretli, hovorila s prehnanou zdvorilosťou vyhradenou pre hlúpe dieťa. No aj tak za tie dva týždne, odkedy opustili Londýn – Francisa vypýtali zo školy na nevyslovenú, ale

očividnú úľavu jeho učiteľov –, si Martha toto mestečko takmer zamilovala za to, ako pôsobilo na jej priateľku, ktorá sa mimo bystrozraku Londýna úplne vzdala povinného trúchlenia a o desať rokov omladla na svoje veselšie ja. Skôr či neskôr, pomyslela si, sa Cory nevtieravo spýta, či sa chce nasťahovať do tých dvoch izieb, ktoré obývali na High Street, nerobiť nič, len sa prechádzať do úmoru a spieňať nad knihami, ale momentálne jej stačilo pozorovať Corino šťastie.

Cora posunula dáždňik, ktorý im dovtedy len lial slabý dážď za golier kabáta, a pozrela, kam ukazovala Marthina ruka. Mrzák sa pred nečasom ukrýval oveľa šikovnejšie ako ony a súdiac podľa spokojnosti, s akou si prezeral obsah svojho obráteného klobúka, mal dnes slušnú korisť. Sedel na čomsi, čo Cora spočiatku pokladala za kamennú lavičku, ale pri bližšom pohľade zistila, že je to kus spadnutého muriva. Meralo na šírku najmenej tri stopy a na hrúbku asi dve, naľavo od žobrákových končatín vykúkali pozostatky latinského nápisu. Len čo si všimol dve ženy v kvalitných kabátoch, ako ho pozorujú z druhej strany ulice, nasadil výraz ustrašenej mizérie, rýchlo ho však zavrhol ako príliš lacný a nahradil ho výrazom hrdého utrpenia, s náznakom, že hoci svoje povolanie považuje za odporné, nemožno ho obviňovať z ulievania. Core sa to divadielko páčilo, vyslobodila si ruku z Marthinej, prekĺzla poza prechádzajúci omnibus a vážne zastala pri žobrákových nohách, v prístrešku pod plytkou verandou.

„Dobrý deň prajem.“ Siahla po peňaženku. Muž obrátil oči k oblohe, kde sa v tej chvíli roztrhli mračná a zaziaril úchvatný blankyt. „Veru nie je dobrý,“ povedal. „Ale možno ešte bude, uznávam.“ Krátky jas osvetlil budovu za ním a Cora si všimla, že vyzerá ako roztrhnutá výbuchom.

Časť naľavo zostala v podstate taká, ako ju naplánoval architekt – niekoľkopuschodová stavba, čo možno slúžila ako panský dom alebo aj radnica –, ale časť vpravo sa odklonila a asi o meter prepadla do zeme. Ochranný val z kolov a lát jej bránil, aby sa zosypala na chodník, no aj tak bola zradná a Core sa zdalo, že do zvukov pomalej premávky preráža vrzgot a škrípanie železa o kameň. Po jej boku sa zjavila Martha a Cora ju inštinktívne chytila za ruku, nevedela, či cúvnuť, alebo si nadvihnúť sukňu a obzrieť si budovu zblízka. Dopredu ju hnala rovnaká chuť, aká ju nútila rozbíjať kamene pri hľadaní amonitov, až sa zdvihol pach korditu: dovidela do miestnosti s nepoškodeným kozubom a šarlátový útržok koberca prečnieval z okraja rozbitej dlážky ako jazyk. Ešte vyššie sa pri knižnici zakorenil mladý dub a bledé huby, pripomínajúce množstvo bezprstých rúk, kolonizovali sadrový strop.

„Pozor, slečinka!“ Muž sa znepokojene posunul na svojom kamennom sedisku a chytil Coru za lem kabáta. „Prečo to robíte? Nie, radšej cúvnite, ešte trošku... áno, už ste v bezpečí, a viackrát to nerobte.“ Hovoril s autoritou strážcu brány, až sa Cora zahanbila a vyhrkla: „Ach, prepáčte, nechcela som vás znepokojiť. Len sa mi zazdalo, že sa tam hore niečo pohlo.“

„To sú len belorítky a tie vás nemajú prečo trápiť.“ Na chvíľu pozabudol na typické správanie svojej profesie, upravil si šatku a povedal: „Thomas Taylor k vašim službám. Ste tu asi prvý raz, však?“

„Len niekoľko dní. Moja priateľka a ja...“ Cora ukázala na Marthu, ktorá stála obďaleč v tieni dáždnika, nesúhlasne vystretá. „Na nejaký čas sme sa tu ubytovali, tak som si povedala, že vás aspoň pozdravím.“ Cora aj mrzák

v duchu preskúmali túto vetu, hľadali v nej logiku, a keď nijakú nenašli, nechali to tak.

„Pravdepodobne vás prilákalo to zemetrasenie,“ poznamenal Taylor a mávol rukou za seba, na zručaninu. Vyzeral teraz ako prednášateľ, keď naposledy zaletí očami do poznámok, a Cora – vždy pripravená prijať ponaučenie – naznačila, že má pravdu. „Mohli by ste nám o ňom niečo povedať?“ spýtala sa ho. „Ak máte čas.“

Zemetrasenie nastalo, ak si dobre spomínal, pred ôsmimi rokmi, presne osemnásť minút po deviatej. Bolo to jedno z najkrajších aprílových rán, aké si pamätal, čo sa neskôr ukázalo ako šťastie, keďže väčšina ľudí bola vonku. Essexská zem sa vzpínala, akoby chcela zo seba striasť všetky mestá a dediny; trvalo to dvadsať sekúnd, to bolo všetko, kľče, ktoré sa raz zastavili, akoby potrebovali nádych, a potom sa znovu začali. V mori pri ústí riek Colne a Blackwater sa vzduli spenené vlny, ktoré sa vrhli na pobrežie a každé plavidlo na hladine rozbili na triesočky. Kostol Langenhoe, kde vraj mávalo, sa takmer úplne rozletel a z dedín Wivenhoe a Abberton zostali skoro iba trosky. Otrasy pocítili až v Belgicku, zo stolov tam padali čajové šálky; tu v Essexu rozmliaždili chlapca, ktorého nechali spať v kolíske pod stolom, padajúce kusy muriva, a muž, ktorý čistil ciferník hodín na radnici, spadol z rebríka a zlomil si ruku. V Maldone sa nazdávali, že niekto odpálil dynamit, aby vydesil mesto, s krikom vybehli do ulíc. Kostol vo Virley sa nedal opraviť a zhromažďovali sa tam už len líšky, namiesto lavíc sa týčili záhony žihľavy. Jabloniam v sadoch opadali kvety a v tom roku nezarodili.

Cora si teraz, keď sa nad tým zamyslela, spomenula na novinové titulky, mierne pobavené (predstavte si, skromný zabudnutý Essex, rovina takmer bez jediného kopčeka, sa

takto striasol a rozlámala!). „Neuveriteľné!“ vzdychla a nadšene dodala: „V tejto časti sveta máme pod nohami samé paleolitické horniny, usadené pred päťsto miliónmi rokov, a odrazu len pokrčia plecami a strhnú nám kostolné veže!“

„O tom veľa neviem,“ odvetil Taylor a s Marthou si vymenili pohľad, v ktorom bola štipka vzájomného porozumenia. „Tak či onak, Colchester si to škaredo odniesol, ako iste vidíte, našťastie bez obetí na životoch.“ Opäť ukázal palcom na zívajúcu diery v zrúcanine a povedal: „Ak sa tam máte chuť pozrieť, kráčajte opatrne a majte oči na stopkách, možno zbadáte moje nohy, budú odtiaľto len nejakých pätnásť yardov.“ Potiahol sa za látku nohavíc a pevnejšie si ňou ovinul kýpte. Cora, aj doteraz plná súcitu, sa naklonila, položila mu dľaň na plece a povedala: „Prepáčte, že som vás prinútila spomínať – tak či onak na to sotva niekedy zabudnete, a aj to mi je nesmierne ľúto.“ Siahla po peňaženku a len zvažovala, ako mu dať najavo, že to nebude almužna, ale odmena.

„Nuž tak,“ vzdychol Taylor, prijal mincu a podarilo sa mu to spraviť s výrazom, ktorý hlásal, že jej robí láskavosť. „A to nie je všetko!“ Zmizli spôsoby prednášateľa a namiesto nich nastúpil herec. „Istotne ste už počuli o hadovi z Essexu! O príšere, ktorá desila Hehnam aj Wormingford a teraz ju opäť vídať?“ Cora s potešením odvetila, že nie. „Ach,“ zosmutnel Taylor, „azda by som vás mal tých historiek ušetriť, ako vieme, dámy mávajú slabé nervy.“ Prezrel si ju a očividne usúdil, že žena v takomto kabáte sa len tak nezľakne nejakej obludy. „Nuž tak. V roku 1669, keď na tróne sedel syn zradného kráľa, človek neprešiel ani míľu, aby nenadával na výstrahu pribitú k dubu alebo bráne. ČUDNÉ ZVESTI, písalo sa na tých papierochoch, o obludnom hadovi s očami ako ovca, vraj vylieza

z vôd v Essexe a plazí sa hore-dolu po brezových lesoch aj lúkach!“ Mincu si vyleštil o rukáv. „To boli roky hada z Essexu, či už bol z mäsa a kostí, dreva a plátna, alebo ho stvorili len blúznivé reči šialencov. Rodičia nepúšťali deti na riečny breh a rybári žiaľili nad slabými úlovkami! Potom, tak ako sa zjavil, aj zmizol, a takmer dvesto rokov po ňom nebolo ani chýru, ani slychu, až kým neprišlo zemetrasenie a dolu pod vodou sa niečo otriaslo – niečo sa dostalo na slobodu! Veľký plaziaci sa tvor, tak ho opisujú, skôr drak než had, rovnako sebaistý na súši ako vo vode, ktorý si za pekného dňa rád slní krídla. Prvý človek, ktorý ho videl pri Point Cleare, pri tom prišiel o rozum a už sa mu nikdy nevrátil, pred necelým polrokom zomrel v blázinci, zanechal však zo tucet obrázkov, kreslil ich uhlíkmi z pahreby...“

„Veru čudné zvesti,“ povedala Cora. „A ešte čudnejšie sú veci medzi nebom a zemou... Ozaj, povedzte mi, od-fotografoval toho tvora niekto? Zišlo niekomu na um, aby o ňom napísal?“

„Neviem o tom,“ pokrčil plecami. „Sám tomu ktovie-ako neverím. Essexčania sú v týchto záležitostiach trochu ľahkoverní, spomeňte si na čarodejnice z Chelmsfordu a mátožné čierne psisko, volajú ho Black Shuck, ktoré sa nám tu vraj motá, keď má už plné zuby suffolského mäsa.“ Chvíľu sa na dámy díval a zdalo sa, že ho ich spoločnosť náhle unavila. Vložil si mincu do vrečka a dvakrát po ňom tľapol. „Nuž, dnes som si už na živobytie zarobil a navyše ma onedlho odvezú domov k dobrému jedlu. Okrem toho...“ sucho pozrel na Marthu, ktorej netrpezlivosť prezrádzali chvejúce sa ihlice dáždника, „myslím, že by ste sa už mali vybrať tam, kam ste mali namierené, ale dávajte si pozor na praskliny v dlažbe, ako by vám

povedala moja dcéra, nikdy totiž neviete, čo sa v nich skrýva.“ Rozlúčil sa s nimi veľkopanským gestom, akoby štátnik posielal preč tajomníka, a len čo sa k nemu vo vlhkom vzduchu doniesol smiech mladého páru, nasadil si znovu prosebný výraz.

„Niekde tam,“ poznamenala Cora už vedľa Marthy, „v troskách a prachu ležia jeho topánky a pravdepodobne aj kosti nôh, ktoré mu odtrhlo.“

„Neverím mu ani slovo. Aha, už sa začínajú svetlá a je po piatej. Mali by sme sa vrátiť a postarať sa o Frankieho.“ Mala pravdu, Francisa nechali v posteli, zakrúteného a vystretého ako múmiu, pod dozorom domáceho pána, ktorý vychoval troch vlastných synov a Corinho považoval za poddajné stvorenie, u ktorého možno prechladnutie vyliečiť teplou polievkou. Francisa prekvapilo, že tento muž naňho hľadá nielen bez stopy podozrievavosti, ale takmer bez záujmu, a prijal jeho ráznu láskavosť, ktorej jeho matka nebola schopná. Všimli si, že domácemu pánovi daroval jeden zo svojich pokladov (kúsok železného pyritu, tak trochu dúfal, že si ho pomýlia so zlatom), a potom sa vrhol na čítanie poviedok so Sherlockom Holmesom. Cora sa zamýšľala nad sebou, ako je možné, že sa o syna bojí (keď bol chorý, tváričku mal až žiarivo bielu, dievčenskú a jej z toho pukalo srdce), a predsa jej vynútené odlúčenie od neho prináša úľavu. V tých dvoch malých miestnostiach mala všetky jeho rituály príliš blízko a nemohla ignorovať, ako ľahostajne syn vníma jej hnev či srdečnosť; uvítala deň voľnosti pri hradnej pevnosti a hollých vrbach dolu pri rieke Colne a netešila sa, že sa končí. Martha, ktorá vedela vyjadriť nahlas Corine myšlienky, ešte skôr než sa sformovali, povedala: „Aha, kabát sa ti vláči po kalužiach a vlasy máš celkom mokré. Nájďme si

nejakú kaviareň a počkajme, kým neprestane pršať.“ Ukázala smerom ku kvapkajúcej strieške, pod ktorou svietili výklady napratané koláčmi.

Cora opáčila: „Veď teraz určite aj tak spí, nemyslíš? A keď ho niekto prebudí, vždy je mrzutý...“ Ako spolupáchatelky zamierili po mokrej dlažbe, rozjasnenej nízkym slnkom, a už sa ocitli v tieni pod strieškou, keď Cora začula známy hlas.

„Namojdušu, veď je to pani Seabornová!“ Obzrela sa na ulicu a prehodila: „Videl nás niekto?“

Martha už nemala trpezlivosť s ďalšími ľuďmi, čo by ich okradli o čas, a potiahla ju za remeň tašky. „Kto vôbec vie, že si tu? Sme tu menej ako týždeň, preboha, vari nikde nebudeš mať pokoj?“

Hlas k nim doľahol znova: „Cora Seabornová, akože žijem a dýcham a kráčam po tomto svete!“ Vzápätí sa s radostným zvolaním rozbegla na chodník a zdvihla ruku. „Charles! Pod' sem! Pod' sem za mnou!“ Pod dvoma dáždnikmi, takými veľkými, že zaberali ulicu, sa k nej na veľké prekvapenie blížili Charles a Katherine Ambrosovci. Charles bol kedysi kolega Michaela Seaborna – zaujímal jeden z tých parlamentných postov, ktorým Cora nikdy celkom neporozumela, vyplýval z nich totiž dvojnásobok moci ako u politika a s nulovou zodpovednosťou – a stal sa pravidelnou súčasťou ich života na Foulis Street. Jeho pestré vesty, jeho neutíšiteľná chuť do všetkého maskovali inteligenciu, ktorú uňho väčšina ľudí prehliadla. Cora si ju všimla hneď pri zoznámení a on sa za to stal viac-menej jej otrokom. Bol, možno prekvapivo, absolútne oddaný svojej manželke, v porovnaní s jeho mohutnou postavou nizučkej, ktorá ho považovala za nekonečne zábavného. Oba boli veľkorysí, láskaví a zaujímali sa o život iných

ľudí; keď trvali na tom, že chorému Seabornovi nepomôže žiadny iný lekár, iba Garrett, nedalo sa odmietnuť.

Cora zmierlivo objala svoju spoločníčku okolo pása. „Vieš, že by som bola radšej iba s tebou a s knihami. Lenže toto sú Ambrosovci, Charles a Katherine, už ich poznáš a obľúbila si si ich – naozaj, to nepoprieš! *Charles!*“ Cora žartom vystrúhala hlboký pukerlík, ktorý by bol elegantný, nebyť toho, že spod sukne vystrčila špičku pánskej zablatenej topánky. „Marthu poznáš, je tak?“ Martha sa vedľa nej vystrela ako pravítko a prísne prikývla hlavou. „A Katherine? Neverím vlastným očiam. Myslela som, že pre teba sa Anglicko končí na Palmer's Greene. Nezablúdili ste? Požičiam vám mapu?“ Charles Ambrose s odporom zazrel na zablatenú topánku, na tvídový kabát od Harris, ktorý jej bol v pleciach príširoký, aj na jej silné ruky s ohryzenými nechtami.

„Povedal by som ti, že ťa rád vidím, teraz však pripomínaš skôr barbarskú kráľovnú na nájazde. Musíš napodobňovať Icénov? Aj keď si, pravda, na ich domácom ihrisku...“ Cora, ktorá odmietala nosiť čokoľvek, čo by ju tlačilo na páse, vlasy si vždy prehrabla oboma rukami a napchala pod klobúk a šperky na sebe nemala už mesiac, odkedy si vytiahla perlové náušnice z uší, sa neurazila. „Verím, že aj Boadicea by sa hanbila takto ukázať svetu. Čo keby sme šli dnu, dali si kávu a počkali, kým sa rozídu oblaky? Ty si dosť pekný aj za mňa.“ Zasunula si ruku pod pazuchu Katherine Ambrosovej, žmurkli na seba a kochali sa, ako Charlesov zamatový chrbát impozantne vchádza do kaviarne.

„Ale ozaj, Cora, ako sa máš?“ Katherine zastala na prahu, vzala tvár mladšej ženy do dlaní a obrátila ju k svetlu. Obzerala si jej tvár s vysokými lícnymi kosťami a bridli-

covosivé oči. Cora neodpovedala, bála sa prezradiť, ako neslušne je šťastná. Katherine, ktorá o správaní Michaela Seborna k manželke vytušila viac, než Cora mohla vedieť, našla odpoveď, postavila sa na špičky a vtisla jej na spánok bozk. Martha si za nimi afektovane odkašľala. Cora sa zvrtila, sklonila sa po plátennú tašku, zašepkala: „Len polhodinku, sľubujem,“ a odviedla svoju spoločníčku nabok.

„Hovor, čo tu robíte? Vás dvoch si natoľko spájam s Whitehallom a Kensingtonom, až som si tuším dodnes predstavovala, že na hraniciach mesta by ste sa vyparili!“ Cora spokojne prebehla zrakom stôl. Charles prikázal ohromenej čašníčke v bielej zástere, aby doniesla najmenej desať koláčov, ktoré má ona osobne najradšej, a galón čaju. Dievčine asi najviac chutil kokos: boli tam makrónky, dierkovaný shortbread a ježe obalené v malinovom džeme a kokosových vločkách. Cora, ktorá od rána prešla pešo niekoľko míľ, sa pokojne prehrýzala ku stredu misy, vyplnenému magdalénkami.

„Áno,“ vyhlásila Martha so zábleskom ocele, ktorý mal byť vidieť. „Čo tu robíte?“

„Sme na návšteve u priateľov,“ odvetila Katherine Ambrosová. Šikovne sa vyzliekla z kabátika a užasnuto sa obzerala po sporo osvetlenom voňavom interiéri. Niečo na zelenom obruse so strapcami, čo im padal na kolená, ju zjavne pobavilo; pohľadila ho, potlačila úsmev a vyhlásila: „Prečo by sem človek inak chodil? Nedá sa tu nakupovať, nemajú ani jediný obchodný dom. Odkiaľ miestni berú víno a syr?“

„Myslím, že z vinice a z kravína.“ Charles podal manželke tanier, na ktorý položil malý koláčik s farebnou polevou. Nikdy ju nikto nevidel pri jedení zákuska, on však

občas rád hral pokušiteľa. „Presviedčame plukovníka Howarda, aby v najbližších voľbách kandidoval do parlamentu. Odchádza do dôchodku a...“

„... a *to je ozaj dobrá správa*,“ dokončila Cora, citujúc jednu z Charlesových ošúchaných fráz. Martha pri nej mierne znervóznela, azda sa pripravovala na jednu zo svojich prednášok o verejnom zdraví alebo potrebe reformy bývania. (V modrom papieri a v plátennej taške ležal americký román, ktorý veľmi pozitívne opisoval utopickú budúcnosť, komunálne byty v meste. Martha už niekoľko týždňov čakala, kým vyjde v Anglicku, a nevedela sa dočkať, keď si ho vezme domov a poriadne preštuduje.) Cora si priateľkino citlivé svedomie síce cenila, teraz však nemala dosť energie, aby sledovala bitku nad čajovými šálkami. Pridala Katherine na tanier magdalénku, tanier však ruka odtisla nabok a na jeho miesto posunula mapu, ktorú predtým Martha vyložila na ohrus.

„Smiem?“ Katherine ju rozkladala, až sa objavila čierobiela verzia Colchesteru s vyznačenými zaujímavosťami a ilustrovaná fotografiami. Cora na nej zakrúžkovala hradné múzeum a škvrna od čaju sa vpila do veže Kostola svätého Mikuláša.

„Áno,“ prisvedčila Katherine. „Chceli sme sa k plukovníkovi dostať skôr ako iní, vôbec sa totiž netajil svojimi ambíciami, nikdy však neprezradil, ktorým smerom sa uberajú. Myslím, že Charles ho presvedčil, že po budúcich voľbách dôjde k zmene vlády, on tvrdí, že na to treba stavať všetko. Starý pán má silu ako o polovicu mladší muž a je zaťatý až hrôza, možno ešte zažijeme najstaršieho premiéra.“ Nemusela menovať Gladstona, ktorý bol pre rodinu Ambrosovcov niečím medzi excentrickým svätcom a milovaným príbuzným. Cora sa s ním raz stretla – stála,

meravo vystretá, po manželovom boku, jeho ostré prsty sa jej zatínali do ramena, Gladstone sa trošičku sklonil, keď zdravil sprievod hostí – a ona sa až mykla pri pohľade na neskrotnú inteligenciu planúcu pod obočím, ktoré volalo po zastrihnutí. Ladový tón, ktorý vstúpil štátnikovi do hlasu pri pozdrave adresovanom Michaelovi Seabornovi, jasne vypovedal o tom, že štátnik jej manžela nezmieriteľne nenávidí, a hoci aj ju pozdravil rovnako chladne, v nasledujúcich rokoch mala stále pocit, že je jej spojencom.

Martha sa ozvala: „Stále si vyhadzuje z kopytka s pobehlicami?“ Usilovala sa najmä urobiť si hanbu, no Charles sa nemienil pohoršovať a usmial sa nad okrajom šálky.

Katherine narýchlo dodala: „No, toľko o nás. Ale čo robíš v Colchestri ty, Cora? Ak si chcela vidieť more, mohla si ísť do nášho domu v Kente: tu je na míle len blato a močiar a taký pohľad by usúžil aj klauna. Ak teda nemáš v úmysle pohľadať si v posádke nového manžela, nechápem, čo ťa sem láka.“

„Hneď ti ukážem.“ Cora k sebe potiahla mapu a ukazovák (Katherine si všimla, že nie je ktovieako čistý) naznačila líniu na juh od Colchestra k ústiu rieky Blackwater. „Minulý mesiac sa dvaja muži prechádzali pod útesmi Mersea a takmer ich zabil zosuv pôdy. Mali toľko rozumu, že sa pozreli na trosky a našli pozostatky skamenelín – tu a tam zopár zubov, bežné koprolity, samozrejme –, ale aj nejakého malého cicavca. Nálezy skončili v Britskom múzeu, čakajú na klasifikáciu. Ktovie, aký nový druh objavili!“

Charles unavene pozrel na mapu. Napriek liberálnosti a odhodlaniu pôsobiť ako sveták bol v srdci hlboko konzervatívny a diela Darwina či Lyella ani nedržal v práci z obavy, že prenášajú nákazu, ktorá by sa mohla rozšíriť

do jeho zdravších kníh. Nebol mimoriadne zbožný, ale mal pocit, že obyčajná viera pod dohľadom láskavého Boha drží spoločnosť pohromade, inak by sa jej tkanina roztrhla ako vydratá plachta. Predstava, že ľudstvo v sebe nemá napokon vôbec nič vrodene ušľachtilé, že jeho vlastný druh nie je vyvoleným ľudom, ktorého sa dotkla božskosť, ho trápievala v hodinách pred úsvitom; a ako s väčšinou trápení, aj pri tomto sa rozhodol radšej ho ignorovať a dúfať, že zmizne. Corino nadšenie pre geologičku Mary Anningovú si navyše trpkó vyčítal; nikdy neprejavila najmenší záujem o hrabanie sa v skalách a blate, kým sa raz neocitla na večeri u Ambrosovcov, usadená vedľa staršieho muža, ktorý sa s Anningovou raz porozprával a odvtedy bol zaľúbený do jej pamiatky. Keď si Cora vypočula jeho historky o tesarovej dcére, ktorá zosilnela po tom, čo ju zasiahol blesk, o prvej skameneline, ktorú našla v dvanástich rokoch, o jej chudobe a rakovine, čo ju dlho trápila, zaľúbila sa aj ona a celé mesiace potom nerozprávala o inom ako o modrom liase a o bezoároch. Ak niekto dúfal, že ju tá vášň opustí, sklesnuto uvažoval Charles, tak to nepoznal Coru.

S pohľadom upretým na posledné makrónky vyhlásil: „Už by sme to ozaj mohli prenechať odborníkom, nežijeme v dobe temna a nemusíme sa spoliehať na bláznivé baby v spodničkách, čo lozia po skale s kladivkom a štetcom. Máme vysoké školy, odborné spoločnosti, granty a tak ďalej.“

„Dobre, a čo mám robiť ja? Sedieť doma, plánovať, čo bude na večeru, a čakať, kedy mi doručia nové topánky?“ Corina výbušnosť, ktorá mala dlhú zápalnú šnúru, sa najskôr prejavila v tom, ako jej sivé oči stvrkli na kremeň.

„Isteže nie!“ Charles si pomyslel, že pozerá nejako ostrejšie, a doložil: „Nikto, kto ťa pozná, by to od teba

neočakával. No sú veci, ktoré majú význam pre súčasnosť, tým môžeš venovať čas a energiu, nie kúskom zvierat, ktoré nič neznamenali, kým žili, a znamenajú ešte menej po smrti!“ Na dôkaz svojho zúfalstva zagestikuloval smerom k Marthe. „Nemohla by si vstúpiť do Marthinej spoločnosti – netuším, ako sa volá – a vyriešiť napríklad kanalizáciu vo Whitechapeli alebo osud sirôt v Peckahme, alebo hocičo iné, čo sa deje?“

„No, Cora, prečo to nespraviš?“ Martha venovala úsmev Charlesovi, dobre vedela, že jej politické názory ho hnevajú rovnako ako Corine zablatené topánky, a modré oči premenila na prosebné studnice.

„Vraj nič neznamenali!“ Cora sa nadýchla, aby predniesla stokrát precvičený prejav o dôležitosti tých svojich milovaných kúskov zvierat, no Katherine jej na ruku položila svoju chladnú bledú dlaň a prehodila, akoby sa posledné minúty neodohrali: „A ty sa tam chystáš, aby si našla vlastné zviera?“

„Áno! A uvidíte, že to dokážem! Michael nikdy...“ pri jeho mene sa jej zlomil hlas a nevedomky sa dotkla jazvy na hrdle. „Považoval to za stratu času a tvrdil, že by som mala radšej čítať časopis *The Lady*, nech sa poučím, v akej sukni je najlepšie prísť do Savoya.“ Zhnusene od seba odstrčila taniér. „Zato teraz si môžem robiť, čo chcem, je tak?“ Postupne pozrela na každého za stolom a Katherine odpovedala: „Drahé dieťa, pravdaže môžeš, a sme na teba veľmi hrdí. Však, Charles?“ Pokorne prikývol. „Ba čo viac, môžeme ti pomôcť. Poznám rodinu, ktorá je pre teba tá pravá!“

„Naozaj?“ Charles sa netváril veľmi isto. V Colchestri mal jediného priateľa, cholerického plukovníka Howarda, a bol presvedčený, že pohľad na Coru by bol pre jeho zdravie, podlomené v mnohých bojoch, posledným úderom.

„Charles! Predsa Ransomovci! Majú prekrásne detičky a neskutočne strašný dom! A Stella so svojimi georgínami!“

Ransomovci! Charles pri tej myšlienke pookrial. William Ransome bol neúspešný brat liberálneho poslanca, ktorého mali Ambrosovci radi. Neúspešný preto, lebo sa v ranom veku rozhodol aj napriek pozoruhodnému intelektu nevenovať právu ani parlamentu, ba neslúžiť ani medicíne, ale cirkvi. Ba čo viac – a horšie –, celkom mu chýbali ambície, ktoré zvyčajne prirodzene sprevádzajú bystrú myseľ, takže sa posledných pätnásť rokov uspokojil s pasením svojho malého stádočka v chmúrnej dedine pri ústí rieky Blackwater, vzal si plavovlasú nymfu a zbožňoval svoje deti. Charles a Katherine uňho raz bývali, keď sa im nevydarila cesta do Harwicha, a odišli odtiaľ načisto pobláznení ransomovským potomstvom, Katherine si niesla semená georgín zabalené v papieri s príslubom, že z nich vyrastú čierne kvety. Teraz sa obrátila na Coru.

„Ver mi, ešte nikdy si nevidela dokonalejšiu rodinku. Ctihodný reverend Ransome a malá Stella, drobučká sťa víla a ešte krajšia. Bývajú dolu v Aldwinteri, áno, je to takmer rovnako príšerné, ako to znie, ale za jasnej noci od nich vidieť až k Point Clearu a ráno môžeš pozorovať, ako vlečné člny vyrážajú, naložené ustricami a pšenicom. Ak ťa vie niekto povodiť po pobreží, tak oni – nepozerať na mňa tak, drahá, veľmi dobre vieš, že sa tu nemôžeš trmáčať iba s mapou.“

„Nezabúdaj, že pobrežie je pre teba cudzinou, možno budeš potrebovať aj turistický slovník. Sú tu otočné dvierka, ktoré nepustia von dobytok, sú tu prastaré chalupy a celé hektáre pôdy, kam siaha príliv, ktoré volajú slatiny.“ Charles si z ukazováka oblízal cukor a zamyslel sa

nad ďalším zákuskom. „Raz ma Will previedol po aldwin-
terskom cintoríne a ukázal mi hroby, ktoré nazývajú pre-
lomené: dedičania veria, že ak človek zomrie na tuberku-
lózu, zem sa nad ním prepadne, nasype sa mu do rakvy.“

Cora potlačila zlostnú grimasu. Nejaký hrubokrký vi-
diecky kurát, prívrženec Kalvína a prísnych trestov, a k ne-
mu jeho svätuškárska manželka! Takto narýchlo si ne-
vedela predstaviť nič horšie a z toho, ako Martha vedľa
nej znehybnela, usúdila, že je na tom rovnako. Na druhej
strane, bolo by užitočné dozvedieť sa o essexskom teréne
niečo od miestnych. Navyše nemusí byť pravda, že klerik
sa vôbec nevyzná v modernej vede: medzi jej obľúbený-
mi knihami bola práca od anonymného farára z Essexu
o vysokom veku Zeme, ktorá veľmi rázne odmietla vy-
počítavanie dátumu stvorenia podľa rodopisov v Starom
zákone.

Opatrne povedala: „Francisovi by to možno prospelo.
Hovorila som o ňom totiž s Lukom Garrettom. Nie, ne-
myslím si, že by chlapcovi niečo bolo!“ Oblial ju rumenec,
lebo za nič sa nehanbila tak ako za syna. Dobre vedela, že
rozpaky, ktoré cíti pri Francisovi, pochytia každého, kto
sa s ním stretne, a tak sa nemohla zbaviť viny – jeho od-
meranosť, jeho obsesie, za to všetko môže nepochybne ona,
veď v čom inom by mohla hľadať chybu? Garrett jej nezvy-
čajne ticho a mierne povedal: „Nerob z neho patologické-
ho jedinca. Nepokúšaj sa ho diagnostikovať. Neexistujú
krvné testy na výstrednosť ani objektívne meradlo jeho
či tvojej lásky!“ Azda, uznal Garrett, by Francisovi pro-
spela analýza, hoci ju málokto odporúča deťom, napokon,
ich vedomie sa len formuje. Nemôže robiť vlastne nič, iba
naňho ďalej dozeráť, ako sa len dá, ľúbiť ho, nakoľko jej
to on sám dovoľí.

Ambrosovci si vymenili pohľad a Katherine náhlivo dodala: „Myslím, že by mu prospel čerstvý vzduch. Nemohol by o vás Charles napísať reverendovi? Aldwinter je odtiaľto necelých pätnásť míľ – viem, že peši chodievali aj na dlhšie trasy – a mohla by si tam aspoň stráviť popoludnie, nech ti Stella ponúkne olovrant.“

„Napíšem Williamovi a dám mu tvoju adresu – predpokladám, že bývate u Georgea, je tak? Určite sa rýchlo spriatelite a ponachádzate hromady tých svojich prekliatych skamenelín.“

„Bývame U červeného leva,“ odvetila Martha. „Core sa to prostredie zdalo príjemne rustikálne a bola sklamaná, lebo nemajú dlážku posypanú slamou a k baru neuväzujú kozu.“ Vraj reverend Ransome, pomyslela si pohrdlivo, akoby nejaký nahlúply farárko a jeho vypasené detičky mohli Coru zaujať! Vedela však, že vernú náklonnosť priateľky si vyslúži láskavosťou, preto zhrnula posledné koláčiky Charlesovi na tanier a v podstate úprimne vyhlásila: „Teším sa, že sme vás znovu stretli, myslíte, že sa do Essexu vrátite ešte predtým, ako odtiaľto odídeme?“

„Pravdepodobne áno.“ Zatváril sa ako hrdinský trpiteľ. „Od vás dvoch dovedy očakávame objav a presný opis nového druhu, pripravený pre Seabornovej krídlo hradného múzea.“ Nenápadne kývol na manželku, že by sa mali zdvihnúť, vystrel ruku po kabát a potom, s rukou už napoly v rukáve, sa zarazil. „Ach!“ Pozrel na Coru. „Ako sme len mohli zabudnúť! Počula si o tom čudesnom zvierati, ktoré naháňa hrôzu miestnym obyvateľom?“

Katherine sa zasmiala. „Charles, nepodpichuj ju toľko! Sú to len bláznivé rozprávky a zašli trochu pridaľaleko.“

Ambrose sa naťahoval s kabátom a manželkine slová si nevnímal. „Tak, tu máš poriadnu vedeckú záhadu! Po-

lož ten príšerný klobúk a počúvaj ma. Pred približne tristo rokmi sa v Henhame, dvadsať míľ severozápadne odtiaľto, usadil drak. Spýtaj sa hoci v knižnici, ukážu ti výstrahy, ktorými vtedy ovešali celé mesto: očité svedectvá farmárov, obrázkov akéhosi leviatana s kožovitými krídlami a ostrými zubiskami. Vraj vylihoval na slniečku a rád cvakal zobákom – *zobák*, len si to predstav! – a nikomu až tak neprekážal, kým raz istý chlapec neskončil so zlomenou nohou. Zakrátko nato netvor zmizol, ale chýry zostali. Vždy keď bola neúroda, zatmenie slnka, prípadne sa premnožili ropuchy, našiel sa dobrák, ktorý uvidel draka na brehu rieky či na lúke uprostred dediny. A dobre počúvaj, drak sa vrátil!“ Charles sa tváril víťazoslávne, akoby zviera splodil osobne kvôli nej, Core až prišlo ľúto, že mu musí pokaziť radosť. „Nuž, Charles, už som o tom počula. Pred chvíľou sme počúvali prednášku o zemetrasení v Essexe – je tak, Martha? –, ktoré údajne tu v ústí rieky niečo uvoľnilo. Ledva som sa ovládla, aby som tam hneď neutekala so zápisníkom a fotoaparátom, preskúmať to na vlastné oči!“

Katherine utešila manžela bozkom a pokojne vysvetlila: „My o tom vieme od Stelly Ransomovej. Na Nový rok vyplavilo na slatiny v Aldwinteri muža so zlomenými väzmi. Mne by zišlo na um, že si vypil a strhli ho vlny, no celá dedina ja na nohách. Netvora zazreli niekoľkokrát blízko pri pobreží a ktosi prisahal, že ho videl plávať proti prúdu rieky Blackwater, bolo to o polnoci a zverovi nič dobré z očí nepozeralo. Aha, Charles, mal si pravdu – ako sa nadchla!“

Cora sa na stoličke hniezdila ako neposedné dieťa a poťahovala sa za lokňu. „Presne ako ten morský drak, o ktorom pred rokmi hovorila Mary Anningová! Každého pol

roka vychádza štúdia o spôsoboch a miestach, ako a kde by mohli prežívať jedince vyhynutých druhov, tak si len predstavte, čo by sa stalo, keby som niektorého objavila v zapadnutom kúte, ako je Essex! A predstavte si, čo by to znamenalo: ďalší dôkaz, že náš svet je prastarý, že sme tu vďaka prirodzenému vývoju, nie nejakému božstvu...“

„Tak o tom nič neviem,“ odfrkol si Charles. „No vedel som, že ťa to zaujme. A ak navštíviš Aldwinter, nezabudni požiadať Ransomovcov, aby ti ukázali svojho vlastného essexského hada: na jednej kostolnej lavici je vyrezaný okrídlený had, plazí sa po operadle na ruku, aj keď po posledných zvestiach o drakovi sa milý pán farár vyhráža, že ho osobne vybrúsi dlátom.“

„A je rozhodnuté,“ usmiala sa Cora. „Pusti sa do písania listov, napíš ich, koľko len chceš. Kvôli jednému morskému drakovi znesieme pozornosť aj stovky farárov, je tak, Martha?“ Ženy prenechali účet Charlesovi, ktorý si svedomie rád tíšil veľkorysým prepitným, a vyšli znovu na High Street. Dážď medzitým ustal a zapadajúce slnko im do cesty vyslalo tieň veže Kostola svätého Mikuláša. Katherine ukázala na širokú fasádu bieleho hotela oproti. „Hneď idem hore, pohľadám listový papier s hlavičkou a napíšem im výstrahu, že im so svojimi londýnskymi nezmyslami a hanebným kabátom narobíš problémy.“ Potiahla Coru za rukáv a spýtala sa: „Martha, vy s tým nič nezmôžete?“

Keďže polovica radosti z neupraveného výzoru spočívala v tom, že vyvolával odpor priateľov, Cora si len vyhrnula golier proti vetru, posunula si klobúk ako chlapec a zakvačila si palce za opasok. „Na vdovstve je úžasné, že už v podstate netreba byť ženou – ale aha, už sa blíži Charles a podľa toho, ako sa tvári, súdim, že potrebuje večerný

pohárik. Obom vám ďakujem, drahí moji.“ Pobožkala ich a príliš silno stisla Katherine ruku. Žiadalo sa jej povedať toho viac, vysvetliť, že roky manželstva tak znížili jej očakávanie šťastia, že môcť len tak sedieť s čajom a nevenovať ani myšlienku tomu, čo čaká za závesmi domu na Foulis Street, jej pripadá takmer ako zázrak. Na rozlúčku sa usmiala a rezko vykročila smerom k hostincu U červeného leva, v duchu sa pýtala, či tam za oknom zazrela Francisovu tvár a či sa jej chlapec výnimočne nepoteší.

20. február

Drabý Will,

dúfam, že si zdravý a že sa onedlho uvidíme. Katherine odkazuje Stelle, že jej georgínam sa darí veľmi dobre, kvitnú však skôr modrými ako čiernymi kvetmi – že by to zaviniła pôda?

Píšem Ti, pretože Ťa chcem zoznámiť s našou veľmi dobrou priateľkou, ktorej by stretnutie s Vami obomi veľmi prospelo. Je to vdova po Michaelovi Seabornovi, ktorý zomrel začiatkom roka (možno si spomenieš, že si sa láskavo modlil o jeho uzdravenie, ale vôľa Všemohúceho bola napokon iná).

Pani Seabornovú poznáme už dlhé roky. Je to nezvyčajná žena. Považujem ju za osobu s výnimočnou – ba povedal by som, že až mužskou! – inteligenciou. Je tak trochu prírodovedkyňa, Katherine mi prezradila, že medzi ženami z vyššej spoločnosti je to teraz móda. U pani Seabornovej je to, zdá sa, neškodná zábavka, aspoň sa má čím tešiť po období veľkého smútku.

Nedávno pricestovala do Essexu aj so svojím synom a spoločníčkou, aby sa venovala štúdiu tamojšieho pobrežia (pokiaľ viem, má to niečo spoločné so skamenenými pozostatkami vtákov vo Walton-on-the-Naze), ubytovali sa v Colchestri. Samozrejme, porozprával som jej legendu o essexskom hadovi a o rečiach, že sa vrátil, aj o kuriózných rezbách v Kostole všetkých svätých. Nesmierne ju to zaujalo a chce sa tam pozrieť.